

نواحی فرهنگی

فعالیت

در پایه های نهم و دهم با تعریف و مفهوم فرهنگ و ابعاد و عناصر مهم آن (نمادها، هنجارها، ارزش ها و عقاید) آشنا شدید و آموختید که فرهنگ به طور کلی به شیوه مشترک زندگی یک جامعه گفته می شود. این دو یادداشت مربوط به دو گردشگر است که از دو ناحیه متفاوت دیدن کرده اند. آن ها را بخوانید.

«ناحیه فرهنگی» چیست؟

همان طور که با انجام دادن فعالیت پی بردید، یک «ناحیه فرهنگی» بخشی از سطح زمین است که در آن فرهنگ ویژه ای (نوع خاص زبان، دین، هنر و معماری، عقاید، نوع بهره برداری از محیط طبیعی، سبک زندگی روزانه، غذا، لباس و...) غالب است و به سبب همان فرهنگ ویژه از سایر نواحی جدا می شود. مطالعه نواحی فرهنگی از مهم ترین موضوعات جغرافیای فرهنگی است، جغرافیای فرهنگی یکی از شاخه های دانش جغرافیاست.

تعریف زبان

زبان نظامی از ارتباطات است که در آن، معنی الفاظ را فقط گروه خاصی که در آن مشترک اند، درک می کنند و می فهمند و برای گروه دیگر، معنایی ندارد.

۱- زبان از مهم ترین شاخصه ای فرهنگی است و برای افرادی که به آن تکلم می کنند، **هویت مشترکی** به وجود می آورد.

مجسم کنید شما و دوستانتان در خیابان با گروهی گردشگر که از کشوری مانند ژاپن یا روسیه به ایران سفر کرده اند، برخورد می کنید و آنها را مشغول گفت و گو بایکدیگر مشاهده می کنید. شما نمی توانید دریابید آنها به هم چه می گویند و آنها نیز صحبت های شما و دوستانتان را درک نمی کنند.

۲- زبان، همچنین، عنصر اصلی گسترش یک فرهنگ است؛ زیرا انسان ها از طریق آن، اطلاعات، تجربه ها، ارزش ها و آداب و رسوم خود را به دیگران و به نسل بعدی منتقل می کنند.

نقش زبان

امروزه حدود ۷۰۰۰ هزار زبان در سراسر جهان وجود دارد که مردم به آنها تکلم می کنند. برخی از این زبان ها در ناحیه های کوچک رایج اند و گاهی کمتر از هزار نفر سخنگو دارند و بعضی از آنها نیز در قاره های مختلف جهان گسترده شدند و میلیون ها نفر با آنها تکلم می کنند. نمایش پراکندگی همه زبان ها بر روی نقشه، کار دشواری است.

مرحبا Hallo Welt!
Hej Värld! Hello World!
Ciao Mondo
ハローワールド سلام
¡Olá mundo! 世界您好!
Salut le Monde!

خانواده های بزرگ زبانی چیست؟

زبان شناسان زبان های دنیا را به خانواده های بزرگ زبانی تقسیم کرده اند. منظور از یک خانواده زبانی، گروه بزرگی از زبان هاست که یک ریشه اصلی دارند؛ برای مثال، مردم انگلستان، اسپانیا، روسیه، هند و ایران به زبان های مختلف صحبت می کنند اما همگی جزء خانواده زبانی هند و اروپایی محسوب می شوند؛ زیرا ریشه مشترک دارند.

به نقشه پراکندگی خانواده های زبانی مهم جهان توجه کنید. کشورهای را که از نظر زبانی هم خانواده اند، می توان یک ناحیه زبانی به حساب آورد.

فارسی
پشتو
تاجیکی
لُری
کُردی
بلوچی
طبری
گیلکی
تالشی
آذری

زبان و لهجه های ایرانی

۱- خانواده هند و اروپایی

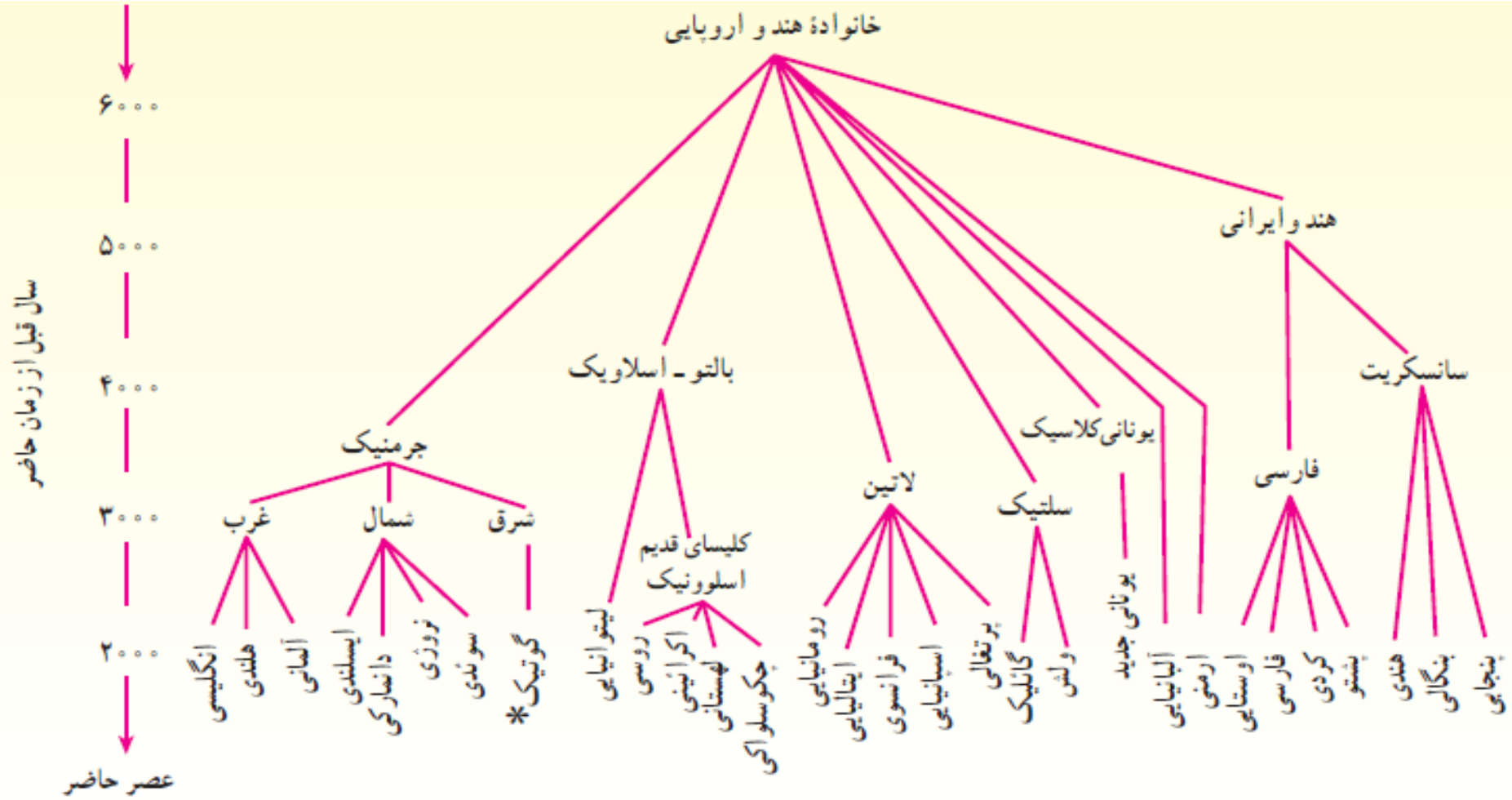
۲- خانواده چینی تبتی

۳- خانواده آفر و آسیایی (سامیایی حامیایی)

۴- خانواده زبانی اورالیک - آلتایک

۵- خانواده زبانی مالایی - پولینزیایی

۶- خانواده زبانی نیجر - کنگویی

شکل ۳- خانواده زبانی هند و اروپایی

۱- خانواده هند و اروپایی

بزرگ ترین خانواده زبانی دنیا:

خانواده زبانی هند و اروپایی بزرگ ترین و گسترده ترین گروه زبانی دنیاست که در چندین قاره گسترده شده است. بیش از نیمی از مردم جهان، به یکی از زیرشاخه های این زبان صحبت می کنند. زبان هند و اروپایی خود به شاخه های مختلف تقسیم می شود. یکی از این زیرشاخه های زبان هند و اروپایی، زبان ایرانی است.

مهم ترین زبان ها و لهجه های ایرانی:

امروزه مهم ترین و پرگوش ترین زبان های ایرانی که ریشه باستانی مشترک دارند عبارت اند از: فارسی، پشتو، تاجیکی، لری، کردی، بلوچی، طبری، گیلکی و تالشی. این زبان ها در کشور ایران و خارج از آن، به ویژه در کشورهای همسایه، گسترده شده اند.

۲- خانواده چینی تبتی

خانواده زبانی چینی تبتی دومین خانواده بزرگ زبانی از نظر تعداد سخنگو است. و در میان مردم زردپوست ناحیه آسیای شرقی رواج دارد. ماندارین چینی از معروف ترین و پرسخنگو ترین شاخه های این زبان محسوب می شود.

۳- خانواده آفری آسیایی (سامیایی - حامیایی)

زبان مردم عرب و یهود و زبان مردم شمال آفریقا چیست؟
زبان سامی، زبان مردم عرب و یهود و زبان حامی، زبان بعضی از مردم در شمال آفریقا است.
اهمیت زبان عربی و محدوده جغرافیایی آن:
در بین زبان های خانواده آفری آسیایی، معروف ترین و مهم ترین آنها زبان عربی است که در جنوب غربی آسیا و شمال آفریقا بدان تکلم می کنند.
زبان عربی زبان رسمی حدود بیش از ۲۰ کشور و یکی از زبان های رسمی سازمان ملل متحد است. به علاوه، زبان قرآن است و با آن که قرآن به بسیاری از زبان های دنیا ترجمه شده است، میلیون ها نفر از مسلمانان جهان آن را به زبان اصلی (عربی) می خوانند و می آموزند و به همین دلیل، اهمیت ویژه ای دارد.

تغییر در الگوی پراکندگی زبان ها

عوامل گسترش برخی از زبان ها:

پراکندگی زبان ها در جهان امروز، همواره به شکل کنونی نبوده است. عواملی چون جنگ و فتح سرزمین ها، تجارت و مهاجرت مردم از یک ناحیه به نواحی دیگر، موجب گسترش برخی زبان ها و تغییر در نواحی زبانی شده است.

نقش «عصر اکتشافات جغرافیایی» در تغییر تاریخی الگوهای زبانی جهان:

«عصر اکتشافات جغرافیایی» یکی از مهم ترین تغییرات تاریخی در الگوهای زبانی جهان در قرن ۱۵ و ۱۶ میلادی معروف به آغاز شد. وقتی اروپاییان با پیشرفت در دریانوردی، سرزمین های نو را کشف کردند، در امریکای شمالی، استرالیا و نیوزیلند، زبانان گلیسی گسترش یافت؛ در مستعمرات آنها در قاره های افریقا، امریکای جنوبی و بخش هایی از آسیا نیز زبان های انگلیسی، اسپانیایی، پرتغالی و فرانسوی رواج پیدا کرد.

عامل گسترش زبان انگلیسی:

در قرن بیستم و بیست و یکم، با پیشرفت های صنعتی و گسترش ارتباطات، برخی زبان ها مانند انگلیسی در سراسر جهان به کار گرفته شد.

اهمیت زبان انگلیسی:

امروزه از زبان انگلیسی در اغلب نرم افزارهای رایانه ای، برای پایش رفت و آمد هواپیماها و کشتی ها، و نیز در متون علمی و تحقیقاتی بین المللی استفاده می شود.

تنوع زبانی

علل غلبه بیشتر برخی زبان ها در جهان:

یکی از موضوعات مورد توجه جغرافی دان ها، اهمیت تنوع جغرافیایی زبان ها است. امروزه در اثر رشد ارتباطات و فناوری اطلاعات، برخی از زبان ها در جهان غلبه بیش تری پیدا کرده اند.

چرا اغلب کشورها سعی می کنند زبان ملی و زبان های محلی خود را حفظ کنند؟

همچنین، پیش بینی می شود که در آینده برخی از زبان های بومی و محلی در نواحی مختلف از بین بروند. به همین دلیل، اغلب کشورهای جهان یا نواحی سعی می کنند زبان ملی و زبان های بومی و محلی خود را حفظ کنند تا هویت فرهنگی شان پابرجا بماند.

تابلوی «ایست» به زبان فرانسوی در ایالت کبک کانادا

کانادا کشوری انگلیسی زبان است، با این حال، در ایالت کبک در این کشور، بیشتر جمعیت به زبان فرانسوی صحبت می کنند و زبان رسمی این ایالت، فرانسوی است.

□ مسئولان ایالت کبک به موضوع زبان فرانسه و گسترش آن، حساسیت زیادی دارند و برای ترویج آن تلاش می کنند.

بیشتر تابلوهای راهنمایی و نام مغازه ها و فروشگاه ها به زبان فرانسه نوشته شده است. یکی از اقدامات مسئولان ایالت کبک برای ترویج این زبان، برگزاری کلاس های زبان رایگان برای مهاجران است.

استفاده از دو زبان انگلیسی و ولش بر روی تابلوها در ناحیه ولز - انگلستان

در کشور انگلستان، مردم ناحیه ولز به زبان ولزی یا ولشی صحبت می کنند که با زبان انگلیسی، متفاوت است. ولزها که در انگلستان «اقلیت» محسوب می شوند، با اقداماتی از قبیل ایجاد کانال تلویزیونی، نوشتن و نشر کتاب های ادبی و قصه نویسی به زبان ولزی برای ترویج این زبان تلاش می کنند.

منظور از « زبان زنده جهانی » زبانی است که یک یا چند تا از این ویژگی ها را داراست:

الف) تعداد زیادی سخنگودارد،
ب) در بسیاری از کشورها به عنوان زبان دوم آموخته می شود،
پ) ادبیات غنی دارد،
ت) در روابط سیاسی، بازرگانی و اقتصادی و امور علمی مورد استفاده قرار می گیرد.

یکی از گسترده ترین زبانهای زنده دنیای امروز زبان انگلیسی است.

در سازمان ملل متحد، ۶ زبان شامل انگلیسی (بریتانیایی)، فرانسوی، چینی، عربی، اسپانیایی و روسی به عنوان زبان های رسمی پذیرفته شده اند که در ملاقات ها و جلسه ها و اسناد رسمی مورد استفاده قرار می گیرند.

دین

تأثیرات دین

دین یکی از شاخص‌های مهم فرهنگی است. دین‌ها بر قوانین اجتماعی، عقاید، رفتارها و ارزش‌های اخلاقی، آیین‌ها و مراسم، و همچنین پدیده‌های قابل مشاهده مانند بناها و آثار هنری تأثیر زیادی دارند و به همین سبب، آثار دین را می‌توان در نواحی مختلف مشاهده کرد.

دو گروه اصلی دین‌ها

الف) ادیان مبتنی بر یکتاپرستی

اسلام

تشیع و تسنن

مسیحیت

یهود

زرتشت

کاتولیک
پروتستان
ارتدوکس

ب) ادیان مبتنی بر پرستش غیر خدای یگانه

آنیمیسم (مذاهب قبیله‌ای)

هندوئیسم

بودائیسم

دو گروه اصلی ادیان

الف- ادیان متکی بر یکتا پرستی

ب- ادیان مبتنی بر پرستش غیر خدای یگانه

۱- دین اسلام

۲- دین مسیحیت

۳- دین یهودیت

۴- زرتشت

۱- دین برهمنی یا هندوئیسم

۲- دین های قبیله گرایی یا آئیمیسیم

۳- دین بودایی

تسنن یا سنی ها

تشیع یا شیعیان

ارتدکس

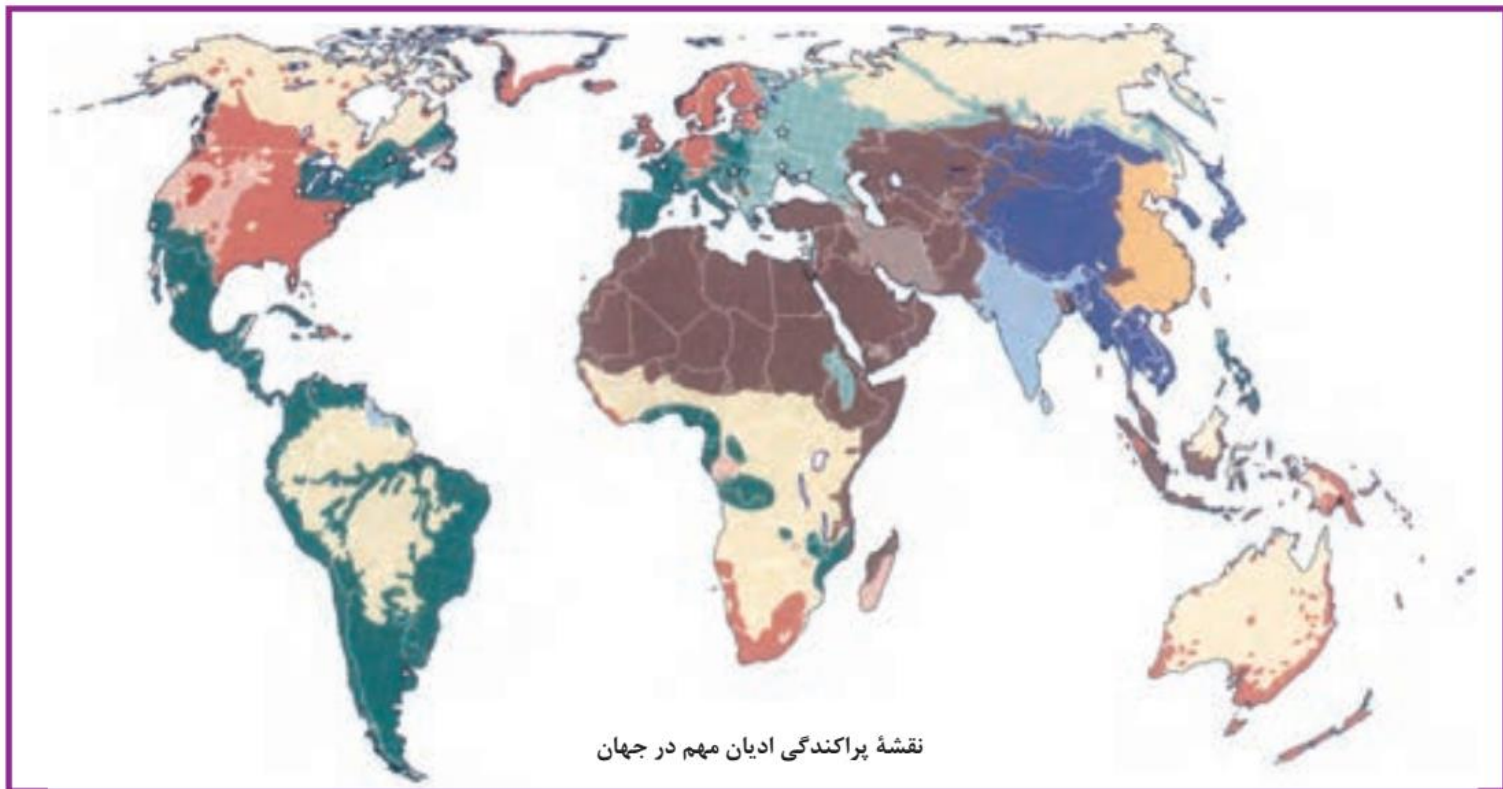
پروتستان

کاتولیک

کنفوسیوس

شینتو

تاوایی

نقشه پراکندگی ادیان مهم در جهان

راهنما

کاتولیک رم
اُرتدوکس

پروتستان
اسلام (سنی)
اسلام (شیعه)

یهودی
هندوئیسم
کنفوسیوئیسم

بودایی
شینتوئیسم
مذاهب قبیله‌ای

مسیحیت (مختلط)
مورمون

دو مذهب بزرگ اسلام:

امروزه بیش از یک ونیم میلیارد نفر از مردم جهان، مسلمان اند و علاوه بر آسیا و افریقا در سایر قاره ها نیز پراکنده شده اند. تشیع و تسنن دو مذهب بزرگ اسلام هستند.

پیروان دین مسیحیت در کدام نواحی بیشتر هستند؟

دین مسیحیت در آسیا ظهور کرد اما امروزه شمار پیروان آن در قاره های اروپا، امریکا، استرالیا و نیوزیلند و کشورهای مرکزی و جنوبی افریقا بیشتر است.

سه مذهب عمده دین مسیحیت:

این دین شامل سه مذهب عمده کاتولیک، پروتستان و ارتدوکس است.

پیروان دین یهود در کدام نواحی هستند؟

بیشتر پیروان دین یهود به صورت پراکنده در شهرها و نواحی بزرگ بازرگانی جهان زندگی می کنند و سرزمین مشخصی ندارند. یکی از مراکز تجمع یهودیان، سرزمین فلسطین اشغالی است که بعد از جنگ جهانی دوم با حمایت دولت های استعماری اشغال شده است.

پراکندگی جغرافیایی مذهب شینتو

神道 ژاپنی: Shinto شینتو
یعنی راه خدایان

مذهب شینتو در کشور ژاپن پیروان زیادی دارد.

پرستش خدایان ملی و امپراتور، کرنش و قربانی برای مردگان و وطن پرستی از آداب این آئین است.

چشم انداز فرهنگی

چشم انداز فرهنگی چیست؟

چشم انداز یعنی منظره قابل رؤیت از یک مکان. ساختمان ها و بناها، سبک معماری، نوع سکونتگاه های شهری و روستایی، مزارع، جاده ها، خیابان ها و نظایر آن که در یک چشم انداز مشاهده می شود، شیوه زندگی مردم یک ناحیه را به مشاهده گر نشان می دهد.

انسان ها چگونه چشم انداز فرهنگی خلق می کنند؟

انسان ها با تغییراتی که در محیط های طبیعی به وجود می آورند، «چشم اندازهای فرهنگی» خلق می کنند. فرهنگ هر ناحیه، موجب به وجود آمدن چشم اندازهای خاصی در آن ناحیه می شود.

دین و چشم اندازهای فرهنگی

نقش مهم دین در خلق چشم اندازهای فرهنگی

در بین عناصر فرهنگی، دین نقش مهمی در خلق چشم اندازهای فرهنگی دارد. پیروان یک دین با توجه به باورها و اعتقادات خود، چشم اندازهای خاصی را در قالب معماری، هنر، نقاشی، مجسمه سازی، ایجاد مکان های مقدس و زیارتگاهی به وجود می آورند. معمولاً در اطراف شهرهای مذهبی و مجاورت مکان های مقدس، بازارها، هتل ها، بنگاه های مسافرتی و فروشگاه های مختلف برای مسافران و بازدیدکنندگان پدید می آید.

نواحی فرهنگی عمده جهان

علت تقسیم زمین به نواحی فرهنگی توسط جغرافی دانان:
جغرافیدان ها برای مطالعه و شناخت تنوع های فرهنگی، سطح زمین را به نواحی فرهنگی تقسیم کرده اند.

معیارهای اصلی جغرافی دانان در تقسیم زمین به نواحی فرهنگی:
این نواحی فرهنگی، در یک یا چند شاخص فرهنگی، مانند دین، زبان، آداب و رسوم، هنر و معماری و نوع فعالیت اقتصادی شباهت هایی دارند. شباهت در یک یا چند عامل، هر ناحیه را از نواحی دیگر متمایز می کند.

تاکنون تقسیم بندی های مختلفی از نواحی فرهنگی جهان ارائه شده است. این نقشه، یکی از انواع تقسیم بندی ها را نشان می دهد که در آن جهان به شش ناحیه وسیع فرهنگی (قلمرو فرهنگی) تقسیم شده است. این شش ناحیه را نام ببرید.

راهنما

- فرهنگ اسلاو - آرتدوکس
- فرهنگ جنوب و شرق آسیا
- فرهنگ اسلامی
- فرهنگ افریقایی
- فرهنگ امریکای لاتین
- فرهنگ غربی - اروپایی
- ترکیبی، خارج از طبقه بندی

این نقشه، قلمروهای فرهنگی در مقیاس کلی را نشان می دهد. در نقشه های کلی و عمومی، اطلاعات تعمیم یافته اند و جزئیات به نمایش گذاشته نمی شوند و مرز نواحی دقیق نیست. در واقع، هر ناحیه فرهنگی خود از تعداد زیادی ناحیه کوچک، تشکیل شده است.

تعریف پخش:
پدیده پخش یا انتشار فرایندی است که طی آن یک موضوع یا پدیده مانند زبان، مذهب، افکار و ایده ها، نوآوری، وسایل و ابزار، لباس، شیوه زندگی و حتی بیماری از یک مکان به سایر مکان ها گسترش می یابد.

پخش فرهنگی

تأثیرات پخش فرهنگی در زمان های گذشته:
پخش فرهنگی از زمان های بسیار کهن وجود داشته است. بسیاری از ابداعات بشر که در تمدن های اولیه شکل گرفته اند، مانند شیوه کشاورزی، خط، ذوب فلزات و تولید سلاح های جنگی، کم کم از ناحیه مبدأ خود به نواحی اطراف گسترش یافته اند.

تأثیر داد و ستدها در پخش فرهنگی:
در گذشته، دادوستد میان نواحی نقش مهمی در پدیده پخش فرهنگی داشته است. برای مثال، آمدوشد کاروان ها در مسیر جاده ابریشم موجب گسترش ابداعات، افکار، کالاها و... در سرزمین های مختلف می شد.

گسترش دین ها (دین اسلام)
بسیاری از ادیان و زبان ها طی دوره های تاریخی در جهان گسترش یافته اند. دین اسلام فقط در محل ظهور یا کانون خود باقی نماند بلکه در بخش های وسیعی از جهان، انتشار یافت.

عوامل مهم در پخش فرهنگی در دنیای امروز

در دنیای امروز علاوه بر مهاجرت و دادوستد، گردشگری و جهانگردی، استفاده از انواع رسانه ها (کتاب و مجلات، تلویزیون و اینترنت و ...) و انقلاب در فناوری اطلاعات و ارتباطات، نقش مهمی در پخش فرهنگی دارند.

انواع پخش و انتشار فرهنگی:

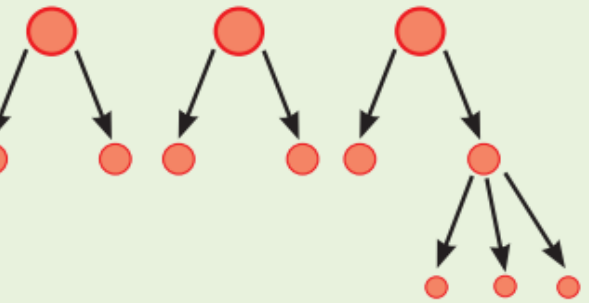
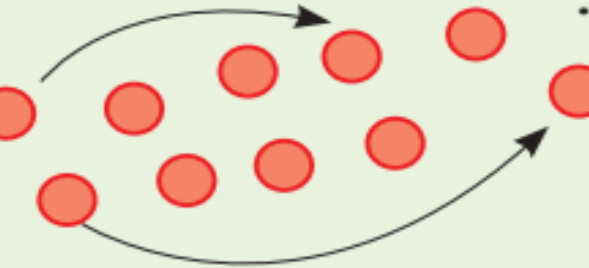
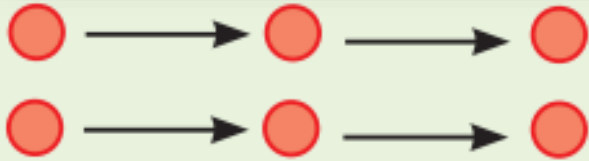
۱- گاهی دو ناحیه فرهنگی به هم خیلی نزدیک اند و پدیده فرهنگی در اثر تماس مستقیم مردم، از ناحیه ای به ناحیه دیگر منتقل می شود؛ مانند ورزش «هاکی» که مبدأ آن کشور کانادا است اما در بین مردم ایالات متحده امریکا و نواحی مرزی آن کشور با کانادا رواج بسیار یافته است.

۲- گاهی پخش و انتشار از یک فرهنگ به فرهنگ های دیگر بدون آن که فرهنگ ها در تماس مستقیم با یکدیگر باشند، اتفاق می افتد. امروزه برخلاف گذشته، با توجه به گسترش رسانه ها، نوع دوم پخش فرهنگی غالب است و رسانه ها نقش عمده ای در تغییر علائق، رفتارها، سبک زندگی روزانه (شیوه لباس پوشیدن، نوع غذا، تفریحات و ...) حتی در نواحی دورافتاده دارند.

خطر بزرگ یکسان سازی فرهنگ ها و توسعه فرهنگ کشورهای سلطه گر:

امروزه فرایند یکسان سازی فرهنگ ها و توسعه فرهنگ کشورهای سلطه گر خطری بزرگ برای فرهنگ و هویت ملی و بومی نواحی جهان می باشد.

بیشتر بدانیم

کارل ساوئر (۱۸۸۹-۱۹۷۵م) جغرافی دان بزرگ آلمانی ، در زمینه جغرافیای فرهنگی و مفهوم چشم انداز فرهنگی مطالعات زیادی انجام داد.

□ تورستن هاگ راشتراند (۱۹۱۶-۲۰۰۴م) جغرافی دان سوئدی، در زمینه پخش فرهنگی و نوآوری فرهنگی پژوهش های زیادی انجام داد. او در مطالعات خود به سه نوع پخش از نظر فضایی اشاره کرده است:
پخش مجاورتی: در این نوع پخش، پدیده مستقیماً از یک مکان به مکان مجاور می رود؛ مانند بیماری وبا.

پخش مجدد(مکان یابی دوباره):

پدیده مکان اولیه را کاملاً ترک می کند و به مکان جدید می رود. این نوع پخش، بیشتر در مورد مهاجران مطرح میشود؛ مانند انتقال افریقایی ها به عنوان برده به قاره امریکا و استقرار آنها در سرزمین های جدید.

پخش سلسله مراتبی: در این نوع پخش، پدیده یا نوآوری به طور منظم از مکان های بزرگ تر یا مراکز به مکان های کوچک تر منتقل میشود؛ مانند تلویزیون که ابتدا در شهرهای بزرگ و سپس در شهرهای کوچک و روستاها گسترش یافت.